

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ ОПОЗИЦІЇ «СВІЙ–ЧУЖИЙ» У ГУМАНІТАРНОМУ ДИСКУРСІ

Катерина НЕСТЕРЧУК

*аспірант, асистент кафедри романо-германської філології
та професійної комунікації*

*Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ORCID: 0009-0002-9689-5824

katensterchuk1@gmail.com

У статті здійснено теоретико-методологічне осмислення опозиції «свій-чужий» як універсальної бінарної структури гуманітарного знання з окресленням її лінгвокогнітивних і соціокультурних вимірів. Обґрунтовано, що протиставлення «свого» «чужому» має усталену традицію, сягає міфологічних способів мислення і є базовим механізмом категоризації дійсності, який зумовлює впорядкування досвіду та формування світоглядних орієнтирів. У межах когнітивної лінгвістики дихотомію «свій-чужий» інтерпретовано як категорію мислення, що відображає процеси рецесії, оцінювання та інтерпретації світу. З'ясовано, що аналізована опозиція реалізується у мові як багаторівнева когнітивна структура, яка вербалізується через систему лексико-семантичних, прагматичних і синтаксичних засобів. Особливу увагу приділено чинникам, що впливають на функціонування цієї антиномії, серед яких виокремлено позалінгвістичні умови комунікації, когнітивні принципи категоризації дійсності та вербальні способи її репрезентації. Доведено, що реалізація дихотомії «свій-чужий» залежить від суб'єкта мовлення, соціального контексту та комунікативної ситуації. У соціокультурному вимірі опозиція є важливим механізмом соціальної диференціації та формування групової ідентичності. Образ «чужого» часто має негативні конотації, однак не є сталим і змінюється у свідомості реципієнта відповідно до історичних, культурних і соціальних умов. У контексті імагології опозиція «свій-чужий» трактується як ключова модель конструювання образу «іншого», який формується як репрезентація «чужої» культури і як проєкція власної системи уявлень та цінностей. Підкреслено, що процес сприйняття «чужого» нерозривно корелює із самопізнанням і самоідентифікацією суб'єкта, тому аналізована антиномія виконує розмежувальну і гносеологічну функції. Зосереджено увагу на тому, що в сучасному гуманітарному дискурсі простежується тенденція до переосмислення бінарності «свій-чужий» у контексті нівелювання протиставлення: межі між «своїм» і «чужим» стають умовними, а «чужий» / «інший» розглядається як невід'ємний елемент міжкультурної взаємодії.

Ключові слова: гуманітарний дискурс, «інший», когнітивна лінгвістика, опозиція, соціокультурний вимір, «свій», «чужий».

LINGUOCOGNITIVE AND SOCIOCULTURAL DIMENSIONS OF THE OPPOSITION “US–THEM” IN HUMANITARIAN DISCOURSE

Kateryna NESTERCHUK

PhD Student, Assistant Lecturer at the Department of Romance and Germanic Philology and Professional Communication

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2 M. Kryvonosa str., Ternopil

ORCID: 0009-0002-9689-5824

katenesterchuk1@gmail.com

The article provides a theoretical and methodological interpretation of the opposition “us-them” as a universal binary structure in the humanities, outlining its linguocognitive and sociocultural dimensions. It is argued that the opposition between “us” and “them” has an established tradition, rooted in mythological modes of thinking, and serves as a fundamental mechanism for categorizing reality, shaping the organization of experience and the formation of worldview orientations. Within the framework of cognitive linguistics, the dichotomy “us-them” is interpreted as a category of thought that reflects the processes of perception, evaluation, and interpretation of the world. It is established that the analyzed opposition is realized in language as a multi-level cognitive structure, verbalized through a system of lexical-semantic, pragmatic, and syntactic means. Particular attention is paid to the factors influencing the functioning of this antinomy, including extralinguistic conditions of communication, cognitive principles of reality categorization, and verbal means of its representation. It is demonstrated that the realization of the dichotomy “us-them” depends on the speaker, the social context, and the communicative situation. In the sociocultural dimension, this opposition functions as an important mechanism of social differentiation and the formation of group identity. The image of “them” often carries negative connotations; however, it is not fixed and changes in the perceiver’s consciousness depending on historical, cultural, and social conditions. In the context of imagology, the opposition “us-them” is interpreted as a key model for constructing the image of the “other,” which is formed both as a representation of a foreign culture and as a projection of one’s own system of values and perceptions. It is emphasized that the perception of “them” is inseparably linked to self-knowledge and self-identification; therefore, the analyzed antinomy performs both delimiting and epistemological functions. The study highlights that contemporary humanities demonstrate a tendency to reconsider the binary nature of the opposition “us-them” in terms of reducing rigid contrasts: the boundaries between “us” and “them” become increasingly relative, while the “other” is viewed as an integral element of intercultural interaction.

Key words: *humanitarian discourse, “other”, cognitive linguistics, opposition, sociocultural dimension, “us”, “them”.*

Постановка проблеми. Опозиція «свій-чужий» неодноразово була об'єктом дослідження в різних напрямках гуманітарного знання, що зумовлено передусім міждисциплінарністю проблематики. Як відомо, звернення науковців до проблеми опозиції як способу організації знакових систем має тривалу й усталену традицію: «сприйняття дійсності людиною у протиставленнях було предметом наукового вивчення у міфо-релігійній концепції Піфагорійської школи, в діалектиці Платона та формальній логіці Аристотеля. Актуальною проблема бінарних опозицій залишалася й в епоху Середньовіччя. З XVIII ст. бінарні опозиції розглядалися у загальнофілософському руслі, як спосіб побудови логіки людського мислення» [1, с. 66].

У сучасному гуманітарному дискурсі теоретико-методологічною основою для аналізу опозицій слугують праці швейцарського лінгвіста Ф. Де Соссюра і французького антрополога К. Леві-Стросса. У «Курсі загальної лінгвістики» Ф. де Соссюр обґрунтував концепцію мови як знакової системи, у межах якої значення виникає через опозиції. Згодом К. Леві-Стросс довів універсальність бінарних структур, розглядаючи їх як базові позачасові моделі, що лежать в основі людської свідомості [1, с. 66].

Згідно з дослідженнями, ще міфологічне сприйняття дійсності базувалося на протиставленні «свого» «чужому», тому в сучасних студіях дихотомія «свій-чужий» вважається архаїчним маркером, який диференціює розбіжності між протилежними «світами», а саме народами у сфері культури, релігії, ментальності. Таким чином, дослідники етнічних стереотипів зауважують, що людина здавна розмежовувала «своє» (освоєне, безпечне, зрозуміле, помічне) та «чуже» (непізнане, небезпечне, незрозуміле, вороже) [2, с. 61]. У цьому контексті доцільним є соціолінгвістичний вимір опозиції «свій-чужий», оскільки важливо з'ясувати роль мови у процесах соціальної диференціації та міжособистісної взаємодії. «На думку німецького соціолога Г. Зіммеля, усвідомлення єдності соціумом можливе лише через усвідомлення співучасті у цій єдності з іншими. Вчений пропонує такі формули: «Ми» пізнаємо «Себе» тільки через «Іншого», через усвідомлення відмінності від нього; «Ми» визначаємо «Іншого» та визначаємося ним. «Я» настільки «Я», наскільки мене бачить «Інший». Науковець зауважує, що індивід сприймає образ «Іншого» як спрямовану проти нього ворожу інстанцію, що і спричинює сприйняття «Іншого» як «Чужого». Така ситуація визначається дослідником як типова форма відношення між «Я» і «Ти» [1, с. 67].

У зв'язку з багатоаспектним характером проблематики, у сучасному гуманітарному дискурсі до аналізу опозиції «свій-чужий» застосовується імагологія – один із методологічних підходів культурології, спрямований на вивчення взаємних уявлень народів у процесі міжкультурної взаємодії, передусім образу «іншого» або «чужого» щодо певної етнокультурної спільноти. Водночас імагологічні дослідження мають на меті узагальнення моделей сприйняття іншої культури та аналіз способів її репрезентації в різних соціокультурних контекстах.

Предметом дослідження в імагології є образи «інших» / «чужих» націй, країн, культур, які формуються в межах національної свідомості та реалізуються у мові,

зокрема у вигляді стереотипів – стійких, емоційно насичених, узагальнено-образних уявлень про «чуже», сформованих у конкретному соціально-історичному середовищі. Таким чином, імагологія не тільки розкриває образ «чужого», а й із залученням процесів рецепції та оцінки характеризує і сам суб'єкт, відображаючи при цьому національну самосвідомість і власну систему цінностей.

Мета статті полягає в теоретико-методологічному осмисленні антиномії «свій-чужий» як універсальної бінарної опозиції, а також в окресленні її лінгвокогнітивних і соціокультурних вимірів у межах гуманітарного знання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із найважливіших проявів культури будь-якого народу є відмежовування «свого», «внутрішнього» від «чужого», «іншого», «зовнішнього», яке перебуває поза цією «культурною зоною». Аналізуючи процес творення такого «іншування», простежуємо, що релевантним у появі культурних меж серед наших предків було усвідомлення того, що все «чуже» або «інше» на противагу до внутрішнього простору визначалося як «вороже», «небезпечне», «хаотичне». Згідно зі студіями української дослідниці Н. Моренець, в культурологічному дискурсі «чуже» або «інше» розглядається «як щось ірраціональне, невідоме, неприйнятне або неадекватне відносно домінуючого світогляду і що в процесі раціоналізації часто (але не завжди) набуває негативних характеристик. Цей феномен, як правило, розглядається в опозиції Я/Ми – Інший/Інші» [3, с. 10]. Таке протиставлення має культурологічний і виразно лінгвокогнітивний вимір: в мові воно закріплюється через систему лексико-семантичних маркерів, що вербалізують механізми категоризації досвіду.

Із праць К. Леві-Стросса дізнаємося, що на архаїчних стадіях антропогенезу людині властиво осмислювати картину світу за допомогою бінарних опозицій, які мають універсальний характер. Однією з них є протиставлення «свої-чужі», де «своїх» ототожнюють з односельцями, своїм народом, громадою, а «чужих» – з іншим племенем, народом або будь-якою категорією людей, яка чимось вирізняється з основної маси. Тож «осмислення дійсності в межах бінарних протиставлень є найпершим принципом розуміння етнічної культури і загалом етнічного світогляду. На думку дослідників, бінарні опозиції слугують установленню відношень двох уявлень, чий протилежні якості чи кількості передбачають у розумінні культури семантичну опозицію» [4, с. 92–93]. У зв'язку з цим, «лінгвокультурологічна категорія «свій-чужий» є за своєю природою оцінно-маркованою, що реалізується за посередництвом низки оцінних опозицій: позитивної і негативної, експліцитної та імпліцитної, абсолютної та порівняльної, суб'єктивної і об'єктивної, емоційної та раціональної, загальної і приватної [5, с. 253].

Дихотомія «свій-чужий» як лінгвістичний феномен акумулює історико-культурний досвід нації, репрезентує міфологічний тип людського світобачення і складні психологічні механізми, реалізуючись в мові як її багаторівнева когнітивна структура [4, с. 96]. Відтак, у межах когнітивної лінгвістики концептуальна опозиція «свій-чужий» тлумачиться як категорія мислення. Метафоричний, або когнітивний образ, сформований у свідомості носіїв мови в результаті рецепції певних явищ, осмислення зв'язків між ними й інтерпретації їх у певні

стереотипні ситуації, визначається як основа зазначеної антиномії [1, с. 67–68].

У цьому контексті аналіз образних репрезентантів із семантикою «своє-чуже» поглиблює усвідомлення національної самосвідомості, а також у межах когнітивної діяльності – розуміння процесів концептуалізації власного «Я» і навколишнього світу. Функціонування дихотомії «свій-чужий» як реалізація концептуальної структури в тексті за допомогою мовного знака зумовлюється взаємодією трьох складових будь-якого знака: прагматики, семантики і синтаксису. Тож, згідно з дослідженнями, вважаємо, що доцільно виокремити основні чинники, що впливають на реалізацію цієї опозиції:

1. Умови комунікації (позалінгвістичний чинник). Актуалізація опозиції «свій-чужий» у мові залежить від того, як вона корелює з мовцем: особливого значення набуває суб'єкт комунікації та позамовна ситуація, яка зумовлює протиставлення «свого» «чужому».

2. Принципи категоризації дійсності (когнітивний чинник). Уявлення про «свій» і «чужий» світ, а також способи такого розмежування закладені в концептуальній картині світу.

3. Вербальні засоби вираження (лінгвістичний чинник). Реалізація опозиції «свій-чужий» здійснюється за допомогою мовних структур, у межах яких вона вербалізується [5, с. 252].

У зв'язку з особливостями функціонування антиномії «свій-чужий», науковці виділяють «два компоненти, наявність яких є необхідною умовою її мовної реалізації: це суб'єктний і об'єктний компоненти. Перший визначає наявність центру, щодо якого може вибудовуватися опозиція «свій-чужий», об'єктний компонент засвідчує фрагмент світу, який піддається категоризації за принципом «свій-чужий». Щодо другого компоненту, то свідомість людини проектує опозицію «свій-чужий» не тільки на власні взаємини зі світом, але й на будь-який інший об'єкт і його взаємодію з реальністю, яка потрапляє до уваги» [5, с. 252].

Відтак, вважаємо закономірним звернення до соціолінгвістичного виміру опозиції «свій-чужий» в імагологічному дискурсі, яка реалізується не тільки як лінгвокогнітивна структура, а і як модель соціальної диференціації і групової ідентифікації. За допомогою мовних практик: лексичних маркерів, стилістичних засобів і дискурсивних стратегій – відбувається конструювання меж між «своїм» і «чужим» у певному соціальному середовищі. «Етнічні категорії «свої», «чужі» рухливі: у різних ситуаціях об'єкт може бути визначений спостерігачем чи то як «свій», чи то як «чужий», адже категоризація об'єкта залежить від низки факторів, серед яких основними, як свідчить мовний матеріал, є соціальні статуси спостережуваного і спостерігача та умови їхньої взаємодії» [5, с. 252].

Український науковець В. Будний у своїй праці про національні образи і стереотипи зауважує, що одним із перших, хто студював взаємні культурні уявлення народів, а саме образи одного етносу у свідомості й літературних інтерпретаціях іншого, був французький компаративіст Д. А. Пажо (D. H. Pageaux). Учений здійснив свої наукові пошуки в межах оновленої «національної психології» (*psychologie du peuple*) [6, с. 121].

У працях дослідника простежується концептуалізація образу «чужого» / «іншого» як результат складного процесу інтерпретації, що може бути як свідомо сконструйованим, так і імпліцитно зумовленим низкою соціокультурних чинників. На думку Д. А. Пажо, процес сприйняття «іншого» нерозривно пов'язаний із самосприйняттям, адже будь-яка репрезентація «чужого» водночас містить проєкцію на власне «Я». Як зазначає науковець, образ «іншого» – незалежно від того, чи формується він на індивідуальному рівні, чи на колективному – неминуче віддзеркалює картину світу суб'єкта, який його конструює [6, с. 121–122]. Така ідея корелює із міркуваннями сучасних вчених: оскільки «наша концептуальна система безпосередньо залежить від соціального досвіду й безпосередньо пов'язана з ним, то опозитивна модель може бути витлумачена як провідна в інтерпретації соціальних стосунків, базованих, у першу чергу, на механізмі само- і взаємореалізації їхніх учасників у суспільстві. Згідно з твердженням Е. Бенвеніста, усвідомлення себе можливе лише в протиставленні. Це означає, що кожна особа, ширше – соціальна група осіб, і ще ширше – національна спільнота формує свій світогляд на основі протиставлення себе і свого «Я» комусь чи чомусь іншому» [4, с. 93–94].

Ураховуючи специфіку міжкультурних взаємозв'язків, Д.-А. Пажо запропонував власну теорію рецепції національних культур, за якою інша культура може сприйматися як вища порівняно з власною, що часто зумовлено критичним ставленням до недоліків рідного соціокультурного середовища. Як-от, «науковець виокремлює іспанофобію французів в епоху Просвітництва, коли іспанська «грубість» і «жорстокість» протиставлялися «доброму смаку» та «м'якій вдачі» французів. Інколи іноземна культура сприймається як «позитивна» і характеризується двостороннім зв'язком. Наприклад, на думку Пажо, галофілія деяких іспанських критиків заснована не лише на позитивному сприйнятті Франції, а й на визнанні сприятливого впливу французьких поетів на іспанську літературу. Також часто інша культура приймається рідною культурою без будь-якого оціночного процесу (йдеться про об'єднання культур, у яких багатосторонні зв'язки перетворюються на односторонні як, наприклад, панлатинізм, пангерманізм, панславізм)» [6, с. 122–123].

Слід наголосити, що «описування оцінки, що виражає категорію «свій-чужий», дозволяє розділити її на два види: оцінку I рівня (поверхневу, експліковану), що ґрунтується на загальнолюдських культурних константах, і оцінку II рівня (глибинну, імпліковану), яка має архетипну природу і відображає «ми-еталонні» стереотипи сприйняття дійсності. Оцінка II рівня є прототипною і реалізує модель «своє» – це добре, «чуже» – це погано. Оцінка I рівня припускає існування варіантів «погане «своє» і «хороше «чуже», але з процесами компенсації негативних ознак «свого» і девальвації позитивних ознак «чужого» [5, с. 253].

Таким чином, більшість дослідників наголошують на знаковій природі аналізованого протиставлення «і за соціальною значущістю виводять його на перше місце серед таких базових протиставлень, як 'хороший' – 'поганий', 'внутрішній' – 'зовнішній', 'людський' – 'нелюдський' і под. Уявлення про 'свої' та 'чужі'

реалії дійсності має прояв в усіх сферах людської діяльності, що підкреслює його універсальний та всеохопний характер» [4, с. 94].

Тому в гуманітарному дискурсі, зокрема у філософії та культурології, опозиція «свій-чужий» трактується науковцями як одна з фундаментальних моделей, що структурує буття і культуру людини загалом. З філософської точки зору «чужий» / «інший» реалізується не тільки завдяки соціальній чи етнічній відмінності, а є важливою умовою самопізнання суб'єкта. Власне, у феноменології, яка вивчає структуру свідомості та досвіду, стверджується, що «Я» не може бути зрозумілим поза взаємодією з «іншим», який водночас є і межею, і необхідною умовою формування ідентичності [1].

У цьому контексті постає проблема тріади «свій-чужий-інший», для дослідження якої важливими є ідеї французького філософа Е. Левінаса, який розглядав «іншого» у площині етичних викликів і як першооснову відповідальності. Він наголошував: «інший» – це той, хто кидає мені виклик («autrui me met en question»), підкреслюючи, що зустріч із «чужим» руйнує замкненість «Я» і відкриває простір для етики [7]. Крім того, «німецький філософ Б. Вальденфельс називає «Чужих» різновидом категорії «Інших» – не схожих на «Нас», з притаманним їм негативним забарвленням. Вчений вважає, що «чужість», так само як «іншість» (уявлення про «Іншого»), ґрунтуються на людському досвіді. Чітких розбіжностей між «Іншим» та «Чужим» немає, проте ставлення до «Чужого» вкрай негативне, різке; він («Чужий») не лише не зможе стати таким, як «Ми», але й навіть потенційно наблизитись до «Нас». «Чужого» відокремлює від «Нас» ціла низка ознак, починаючи від статі та закінчуючи культурною та національною приналежностями» [1, с. 66].

На нашу думку, таке явище є закономірним. Ключовою передумовою успішної соціалізації є перцептивна готовність людини сприймати відмінності і розширювати власну картину світу під час зіткнення з незнайомими об'єктами чи суб'єктами. Водночас взаємодія особистості з тим, що є для неї чужим або іншим, зазвичай не зумовлює позитивну оцінку, а тому є основою процесу відчуження [5, с. 252]. «Дослідження Д. Кемпбелла в галузі етнопсихології довели, що більшість людей вважають звичай своєї групи (етносу) природними, правильними та універсальними: «що добре для нас, буде хорошим і для інших». Відповідно, те, що відбувається в інших культурах – трактується як вороже, чуже, неправильне. Представники одного етносу пишаються своєю групою як еталоном, і відчувають неприязнь до інших етносів (груп). Тим не менше, психологи одноставні щодо необхідності постійної взаємодії «свого» та «чужого», неможливості їх існування одне без одного» [1, с. 67].

Таким чином, вважаємо, що опозиція «свій-чужий» є амбівалентною, оскільки вона одночасно виконує розмежувальну і гносеологічну функції. З одного боку, вона сприяє окресленню власного простору та формуванню ідентичності через протиставлення «свого» «чужому», а з іншого – є необхідною умовою соціалізації і розширення картини світу. Слід зауважити, що сучасна імагологія розглядає зазначену дихотомію крізь призму деконструкції: її межі набувають умовного

характеру, а «чужий» / «інший» осмислюється як елемент міжкультурної взаємодії, а не як абсолютна протилежність.

Висновки. У гуманітарному дискурсі бінарна опозиція «свій-чужий» трактується як універсальна структура, яка здавна є основою формування людського мислення та організації культурного досвіду. Дихотомія зберігає свою актуальність у сучасному гуманітарному знанні як базовий механізм категоризації дійсності.

У межах когнітивної лінгвістики антиномія «свій-чужий» тлумачиться як ментальна категорія, через яку в людській свідомості здійснюється поділ світу на «своє» і «чуже», що зумовлює процеси самоідентифікації, оцінювання та інтерпретації досвіду. Вона реалізується у мові через систему лексико-семантичних і прагматичних засобів, що закріплюють культурно зумовлені моделі сприйняття дійсності.

У соціокультурному вимірі опозиція «свій-чужий» є механізмом формування групової ідентичності та соціального розмежування. Водночас дихотомія є динамічною моделлю, межі якої змінюються залежно від історичного, соціального та комунікативного контекстів, що зумовлює її варіативність у різних культурах і дискурсах.

В імагологічному дискурсі зацентровано увагу на тому, що зазначена антиномія є важливою структурою для осмислення образу «іншого», що формується як репрезентація іншої культури і як проєкція власної системи цінностей та уявлень. У цьому вимірі конструювання образу «чужого» / «іншого» є необхідною умовою самопізнання та формування національної свідомості. У зв'язку з цим, опозиція «свій-чужий» має виразний амбівалентний характер: вона одночасно виконує функцію розмежування та пізнання. З одного боку, вона сприяє формуванню меж ідентичності, а з іншого – забезпечує можливість міжкультурного діалогу і взаємопізнання.

Отже, у сучасній гуманітаристиці простежується тенденція до переосмислення протиставлення «свій-чужий» у напрямку його деконструкції: дослідники вбачають умовність меж антиномії і взаємопроникнення культур, що дозволяє розглядати «чужого» не як абсолютну протилежність, а як елемент складної системи міжкультурної взаємодії.

Перспективним у подальших дослідженнях вважаємо аналіз мовних засобів репрезентації опозиції «свій-чужий» у різних типах дискурсу, а також у вивченні її трансформацій у контексті глобалізації і полікультурності світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилук І. Опозиція «свій – чужий» як об'єкт міждисциплінарних досліджень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна.* 2015. Вип. 56. С. 65–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_56_24

2. Шума Л. Фольклористична візія антиномії «свій – чужий» у контексті сучасних гуманітарних досліджень. *Міфологія і фольклор.* 2015. № 3–4.

C. 61–68. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/journals/index.php/mythology/article/view/628/631>

3. Моренець Н. Образ «іншого» – від первинного нарцисизму до аргументу ідеологічної риторики. *Наукові записки НаУКМА : Теорія та історія культури*. 2002. Т. 20–21. С. 10–16. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/8555>

4. Дубчак О. Концептуальна опозиція «свій» – «чужий» як базовий регуляторний фрагмент української мовної картини світу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов*. 2011. № 5. С. 92–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_9_2011_5_20

5. Шепель Ю. Щодо опису дихотомії «свій – чужий» із позиції структури мовної свідомості. *Вчені записки ТНУ імені В. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71) № 2. Ч. 1. С. 249–255. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/part_1/44.pdf

6. Слободян Н. Рецепція Німеччини в усних автобіографічних наративах українців : дис. ... д-ра філософії (035 Філологія). Тернопіль, 2024. 209 с.

7. Levinas E. La trace de l'autre. *Tijdschrift voor Filosofie*. 1963. Vol. 25, № 3. P. 605–623. URL: <https://www.jstor.org/stable/40881053>

REFERENCES

1. Havryliuk, I. (2015). *Opozytsiia "svii – chuzhyi" yak ob'iekt mizhdystsyplynarnykh doslidzhen* [The opposition “us – them” as an object of interdisciplinary studies]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriia: Filolohichna*, 56, 65–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_56_24

2. Shuma, L. (2015). *Folklorystychna viziia antynomii "svii – chuzhyi" u konteksti suchasnykh humanitarnykh doslidzhen* [Folkloristic vision of the antinomy “us – them” in the context of modern humanitarian studies]. *Mifolohiia i folklor*, 3–4, 61–68. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/journals/index.php/mythology/article/view/628/631>

3. Morenets, N. (2002). *Obraz "inshoho" – vid pervynnoho nartsyzmu do arhumentu ideolohichnoi rytoryky* [The image of the “Other” – from primary narcissism to an argument of ideological rhetoric]. *Naukovi zapysky NaUKMA: Teoriia ta istoriia kultury*, 20–21, 10–16. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/8555>

4. Dubchak, O. (2011). *Kontseptualna opozytsiia "svii" – "chuzhyi" yak bazovyi rehuliatorychnyi frahment ukrainskoi movnoi kartyny svitu* [The conceptual opposition “us” – “them” as a basic regulatory fragment of the Ukrainian linguistic worldview]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 9: Suchasni tendentsii rozvytku mov*, 5, 92–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_9_2011_5_20

5. Shepel, Yu. (2021). *Shchodo opysu dykhotomii "svii – chuzhyi" z pozytsii struktury movnoi svidomosti* [On the description of the dichotomy “us – them” from the perspective of language consciousness structure]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 32(71), 2(1), 249–255. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/part_1/44.pdf

6. Slobodian, N. (2024). *Retseptsiiia Nimechchyny v usnykh avtobiohrafichnykh naratyvakh ukrainsiv* [Reception of Germany in oral autobiographical narratives of Ukrainians] (PhD thesis in Philology, 035 Philology). Ternopil, 209 p.

7. Levinas, E. (1963). *La trace de l'autre*. *Tijdschrift voor Filosofie*, 25(3), 605–623. URL: <https://www.jstor.org/stable/40881053>

Стаття поширюється
на умовах ліцензії відкритого
доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 10.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.05.2026